

JAMIYATDA IJTIMOY ADOLAT O'RNATISHNING MUHIM HODISASI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI BANDLIKNI TA'MINLASH

Xazratkulov Sherzod Abror og'li

O'zbekiston Jahon tillari universiteti

Ijtimoiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi

Annotation: Bandlikni ta'minlash teng imkoniyatlarni ta'minlash, qashshoqlikni kamaytirish va iqtisodiy barqarorlikni rag'batlantirish orqali ijtimoiy adolatni o'rnatishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bandlik odamlarga resurslardan foydalanish, turmush darajasini yaxshilash va jamiyatga hissa qo'shish imkonini beradi. Adolatli bandlik amaliyotlari ijtimoiy tengsizliklarni bartaraf etishga va inklyuzivlikni rivojlantirishga yordam beradi, shu bilan ijtimoiy hamjihatlikni kuchaytiradi va ijtimoiy tartibsizliklarni kamaytiradi.

Kalit so'zlar: Bandlik, ijtimoiy adolat, teng imkoniyatlar, qashshoqlikni kamaytirish, iqtisodiy barqarorlik, adolatli amaliyot, ijtimoiy inklyuziya, turmush darajasi, ijtimoiy birdamlik, tengsizlik.

Aholi bandligini ta'minlash jamiyatda ijtimoiy adolatni qaror toptirishda muhim hodisadir. Bandlik tushunchasi faqat iqtisodiy jarayon bilan cheklanib qolmaydi, u ijtimoiy barqarorlik, adolat va farovonlikni ta'minlashning zarur shartlaridan biridir. Jamiyatning barcha a'zolarining mehnat qilish imkoniyati ularning insoniy qadr-qimmatini asrash, turmush sifatini oshirish va barqaror kelajakka intilish imkonini beradi. Shunday ekan, aholi bandligi masalasiga nafaqat iqtisodiy siyosat, balki ijtimoiy adolat masalasi sifatida ham qarash kerak. Aholini ish bilan ta'minlash ijtimoiy adolatning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, har bir shaxsning jamiyatda o'z o'rniga ega bo'lishini ta'minlaydi. Kishilarning jamiyatda bandligini ta'minlash ularning o'zini o'zi anglashi, o'z qobiliyatini ro'yobga chiqarishi, ijtimoiy munosabatlarda o'z o'rnini topishida muhim ahamiyat kasb etadi. Bandlik ijtimoiy farovonlik va adolatni ta'minlashning asosiy mexanizmlaridan biri bo'lib, unga teng imkoniyatlar yaratish orqali erishiladi [1]. Bu nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy jihatdan ham odamlarni faollikka, o'zini o'zi boshqarishga, jamiyatdagi mavqeiini mustahkamlashga undaydi.

Ijtimoiy adolatning mohiyati shundan iboratki, jamiyatdagi har bir fuqaro jinsi, yoshi, millati va ijtimoiy kelib chiqishidan qat'i nazar, teng huquqlarga ega bo'lishi kerak. Bandlikni ta'minlash ana shu tenglikni amalda tatbiq etishga xizmat qiladi. Bandlik, bir tomondan, insonning moddiy ehtiyojlarini qondirsa, ikkinchi tomondan, uning jamiyatda o'zini o'zi anglashini mustahkamlaydi. Inson o'z mehnati orqali jamiyat hayotida faol ishtirok etadi, o'zini foydali his qiladi. Bu har bir insonning jamiyatda o'z o'rnini topishiga imkon beruvchi ijtimoiy adolatning asosiy belgilaridan biridir. Aholining bandligini ta'minlash nafaqat individual miqyosda, balki butun jamiyat miqyosida ham ijtimoiy adolatni mustahkamlaydi. Ishsizlik muammosi odamlarning o'z qobiliyatlarini ro'yobga chiqara olmasligiga, jamiyatdan chetlanishiga va natijada ijtimoiy adolatning buzilishiga olib keladi. Ishsizlar ijtimoiy hayotda ishtirok etish imkoniyatidan mahrum bo'lib, ularning ruhiy holati, ijtimoiy mavqei va shaxsiy qadr-qimmatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Binobarin, ishsizlik darajasini pasaytirish va aholi bandligini ta'minlash har qanday jamiyatning ijtimoiy adolat tamoyillariga amal qilishining muhim ko'rsatkichidir [2].

Bandlikning mavjudligi jamiyatning ijtimoiy tuzilishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Aholining keng qatlamlari band bo'lgan jamiyatlarda ijtimoiy tengsizlik darajasi past. Bu holat ijtimoiy keskinlikning oldini oladi, odamlarning hayotdan mamnunligini oshiradi, jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Ish bilan ta'minlanganlar o'z hayoti va kelajagiga ishonch bilan qaraydi, oila a'zolarini moddiy jihatdan ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu ijtimoiy adolatni amalda tatbiq etish uchun

mustahkam zamin yaratadi. Jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlash uchun bandlik siyosati samarali bo'lishi kerak. Hukumat va boshqa ijtimoiy institutlar har bir insonning qobiliyati va malakasidan kelib chiqib, uning bandligi uchun imkoniyatlar yaratishi kerak. Bu jarayonda ta'lim tizimi va kasb-hunar ta'limi muhim o'rin tutadi. Jamiyatdagi har bir fuqaro o'z qiziqishi va qobiliyatiga muvofiq bilim olish, kasbiy malakaga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak [3]. Buning uchun jamiyatda sifatli va teng imkoniyatlarni ta'minlovchi ta'lim tizimini shakllantirish zarur. Ta'lim va bandlik bir-biri bilan chambarchas bog'liq tushunchalar bo'lib, ular birgalikda ijtimoiy adolatni ta'minlashda katta rol o'ynaydi.

Ijtimoiy adolat – jamiyat a'zolariga teng munosabatda bo'lish, ular uchun adolatli imkoniyatlar yaratish, jamiyat farovonligidan hamma birdek bahramand bo'lishini ta'minlashdir. Bu kontseptsiya fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy kelib chiqishi, jinsi, millati, dini, jismoniy qobiliyatlari va boshqa xususiyatlariga ko'ra kamsitilmasligini o'z ichiga oladi. Ijtimoiy adolat bir necha asosiy tamoyillarga asoslanadi:

- Tenglik: hamma bir xil huquqlarga ega bo'lishi kerak.
- Imkoniyatlar tengligi: Har bir inson o'z qobiliyati va sa'y-harakatlariga ko'ra muvaffaqiyatga erishish uchun teng imkoniyatlarga ega bo'lishi kerak.
- Resurslarni adolatli taqsimlash: jamiyatning boyligi va imkoniyatlari barcha a'zolar o'rtasida adolatli taqsimlanishi kerak.
- Huquqiy adolat: barcha fuqarolar qonun oldida teng bo'lishi, adolatli va kamsituvchi sud tizimi ta'minlanishi kerak [3].

Shuningdek, jamiyatning ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari, ya'ni nogironlar, keksalar, ayollar bandligini ta'minlash ijtimoiy adolatning muhim ko'rsatkichidir. Ularning mehnat bozorida to'liq ishtirokini ta'minlash uchun maxsus dasturlar va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini ishlab chiqish kerak. Ijtimoiy adolat har bir inson jamiyatda o'z o'rnini topishini taqozo etadi va bu jarayonda bandlik masalasi ustuvor hisoblanadi. Aholining bandligini ta'minlash ijtimoiy adolatni amalga oshirishning muhim shartidir. Ish bilan ta'minlangan jamiyatda odamlar o'z qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish, jamiyatning foydali a'zosi sifatida his qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar [4]. Bu jarayon ijtimoiy tenglikni mustahkamlaydi, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi, jamiyatni yanada barkamol va adolatli qiladi. Har bir fuqaroning bandligini ta'minlash, jamiyatdagi iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarga faol jalb etish nafaqat shaxs farovonligini, balki umumiy ijtimoiy adolatni ham mustahkamlaydi.

Demak, aholi bandligini ta'minlash jarayoni orqali ijtimoiy adolatni qaror toptirish nafaqat maqsad, balki jamiyatni barqaror rivojlantirish yo'lidagi muhim vositadir. Bu jarayon inson qadr-qimmatini asrash, teng imkoniyatlar yaratish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi. Har bir jamiyat o'z a'zolarining bandligini ta'minlash, shu orqali barcha fuqarolar uchun farovon turmush sharoiti yaratilishiga erishish orqali ijtimoiy adolat yo'lida katta qadam tashlaydi. Bandlik va ijtimoiy adolat bir-birini to'ldiradigan tushunchalar bo'lib, ular birgalikda jamiyatning barqaror va adolatli rivojlanishining asosidir.